

Datum: 04.12.2006

SRPSKA KULTURA I HRVATSKA KULTURA - ZA MENE SU JEDNA KULTURA

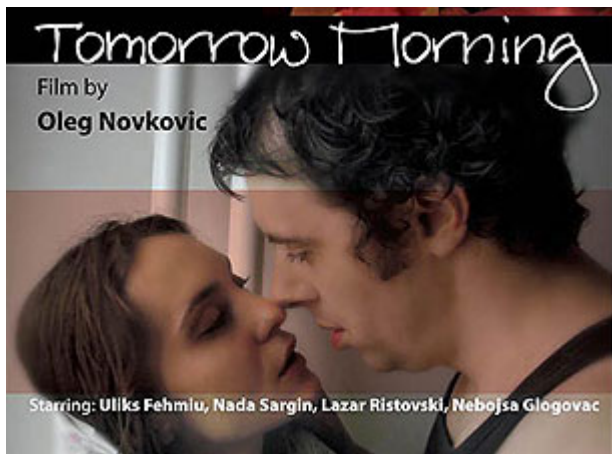
Autor: [Vedran Obućina](#)

Intervju s Radom Dragojevićem, producentom *Dana srpske kulture*, kojeg je *Radio 101* grubo izvrijeđao dovveši ga u vezu sa srpskim zločinima na Ovčari: Odluka urednice "Zagrebačkog odreska" koja je pustila da se čuje pritužba slušatelja zbog plakata za Dane srpske kulture, a koja je zatim još dodatno blatila SKD Prosvjetu, doista je bila stupidna. Uredništvo "Zagrebačkog odreska" nije se ispričalo, ali kulturna rubrika Radija 101 se ogradila od toga postupka. I "Stojedinica" je tih dana na Trgu imala dernek povodom desete obljetnice od velikih posvjeda. Zabranjivati nekome manifestaciju, a sam je održavati - to je rasistički pristup.

Rade Dragojević, glavni tajnik Srpskog kulturnog društva "Prosvjeta", hrvatski je novinar s dugogodišnjom reputacijom. Ujedno je i hrvatski srpski pisac, no možda bismo se trebali složiti s njim kad bi napomenuo da je jednostavno - pisac, bez etničkog predznaka. Diplomirao je sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a u novinarstvu je od 1990. godine: prvo je radio na HTV-u, potom u Novom listu, pa u Feral Tribuneu, a dugi niz godina surađuje i sa Zarezom. Organizirao je Dane srpske kulture koji su u Zagrebu održani krajem studenog. "Dani" nisu uspjeli proći bez govora mržnje: novinar Radija 101 od Dragojevića je zatražio objašnjenje zašto se njihovo održavanje poklapa s obljetnicom srpske okupacije Vukovara i zločina nad njegovim civilima i braniteljima. Dobivene izjave na Stojedinici su umontirane s prijeljama četnika nakon pada Vukovara kako će klati Hrvate.

Završili su Dani srpske kulture u Zagrebu. Kako ste zadovoljni odazivom, koji su utisci?

Bio je dobar odaziv. Na šest događaja od utorka do srijede došlo je oko 700 do 800 ljudi, što je značajna brojka. I inače je teško navesti ljude da, recimo nedjeljom uvečer izađu na neko kulturno događanje. Ne samo da smo uspjeli u tome, već je film **Olega Novkovića** *Sutra ujutru* ispunio kino dvoranu *Tuškanac*. Ne sjećam se kad je *Tuškanac* bio ispunjen do skoro zadnjeg mjesta. Isti autor je predstavio i najnoviji dugometražni dokumentarac *Rudarska opera*.

Ipak, radi se isključivo o gostima iz Srbije, nije bilo srpskih umjetnika iz Hrvatske...

Da, koncepcijski je manifestacija nedoradena. Svi umjetnici su iz Beograda, a jedan od sudionika dolazi s beogradskog radija. Ako će Dani ići i slijedeće godine, nastojat ćemo ih koncepcijski mijenjati tako da uključimo i umjetnike iz Hrvatske. Slažem se da je ovakvo prikazivanje srbijanske odnosno beogradske kulture posao koji treba obavljati ambasada ili neki kulturni centar. No, ja kao producent Dana, koji je sve ovo na neki način i zamislio, moram reći da nisam htio dijeliti srpsku i hrvatsku kulturu. To je meni osobno jedna kultura, ja sam formiran pod tom kulturom i odrastao sam uz nju. Nikad ju nisam dijelio i toga se držim pa makar se sa mnom netko neće složiti. A tako misle i umjetnici koji su sada bili u Zagrebu. I oni su iste te generacije '68. koji ne stvaraju razlike između jedne i druge kulture.

Uostalom, radi se o generaciji **Srdana Karanovića**, meni osobno najdražeg redatelja na ovim prostorima. Ali to nije samo kultura tih, danas odvojenih elemenata, već i kultura izrasla na američkim filmovima i američkim proizvodima. Može se reći da se radi o programu s *privatističkim* svrhama, koji bih ja osobno gledao. Dakle, ne vidim razliku između srpske i hrvatske kulture, ali opet, to je moj potpuno osobni stav.

Rekli ste ako će Dani ići i slijedeće godine. Postoji li takav plan?

Da, svakako. Već smo podnijeli financijske aplikacije na iste adrese koje nas pokrivaju ove godine, a slat ćemo i na Grad Zagreb.

Glavno je da se radi prvenstveno o kulturnom programu, dakle ne onom koji je etnički obilježen. Već imamo na umu neke ljude koji će nastupiti na slijedećim *Danima*, a među njima nisu isključivo Srbi, već ima i Hrvata. Opet kažem, radi se jednostavno o pristupu koji ne razdvaja jednu kulturu ovog prostora. To se možda tako ne čini mlađoj generaciji, možda sam i u krivu, ali ja sam tako formiran. Ostali procesi su učinili svoje pa danas shvaćam i druga mišljenja.

Koliko danas Hrvati znaju o srpskoj kulturi?

Hrvati doista mnogo znaju o srpskom filmu i književnosti. Tako su ispunili i Književni klub *Booksu* gdje je održana književna večer **Marka Vidojkovića**. Po naravi stvari neki segmenti su manje posjećeni, recimo elitistički, poput jazza. No mislim da se doista zna o popularnoj kulturi, o popularnom filmu i književnosti koja dolazi iz Srbije, a to nije malo - s obzirom na druge države.

A što je s kulturom Srba u Hrvatskoj?

Tu se ne zna ništa. Prosvjeta bi trebala osvijestiti i istaknuti taj segment u Hrvatskoj, jer se sve svodi na poznavanje **Vladana Desnice**.

Radi li se o potiskivanju tog elementa u općoj kulturi, prešućivanju onih pisaca koji se nisu

povodili kolektivnim razmišljanjem poput Vojina Jelića o kome se pisalo tek kad je umro?

Ne, ne bih rekao da je potisnuta, već zaboravljena. Prije devedesetih nije bilo potrebe da ju se ističe jer se radilo o jednoj kulturi, a nakon devedesete opet nitko nije našao potrebu isticati ju. Nije to neznanje prošireno samo među Hrvatima, već i među Srbima u Hrvatskoj. Ni ja nisam znao za mnoge srpske pisce, pa čak ni to da neki moji prijatelji pišu. Plasman tog segmenta doživljava svoje poteškoće; ne postoji tendencioznost srpskom izričaju, no ta podjela nije toliko na etničkoj liniji. Jedino što ne možemo izbjeći je naša i ustavna obaveza da sačuvamo ono što drugi neće, u ovom slučaju bogatstvo srpskog naslijeđa u Hrvatskoj.

Dobro, tako je vjerojatno na nacionalnoj razini, ali kakvo je stanje na terenu, na lokalnoj razini, u selima i gradovima s značajnim brojem srpskog stanovništva?

Dominira folklor, jer narod to traži. Imamo pododbore u mnogim selima, najviše u Istočnoj Slavoniji u selima ili malim gradićima, a zatim po Kordunu, Baniji i Lici, te naposljetku i u Dalmaciji. No imamo i prosvjetiteljsku zadaću, kako nam samo ime kaže, pa nastojimo proširiti i druge oblike djelovanja. Infrastruktura je tanka, nema kadrova ili je u daleko manjem broju od potrebnog, potreban je prostor koji ne postoji. Lokalna razina počinje sada bolje funkcionirati i lokalna vlast daje sve više financija. Pazite, radi se o području s mješanim stanovništvom koje je emotivno oštećeno, s još uvijek svježim ratnim traumama. Stoga je potreban tihi rad koji će dugovječno biti uspješan. Treba jako puno vremena.

Kakva je vaša suradnja s hrvatskim udrugama?

Moram reći da *Prosvjeta* puno više inicira zajedničke projekte s lokalnim udrugama, a vrlo je malo takvih inicijativa na kojima smo mi pozvani. To je šteta, ali mi ćemo tu politiku suživota inicirati i dalje. Mi čvrsto stojimo na istim antifašističkim temeljima na kojima je *Prosvjeta* nastala, 1944. godine, u partizanskom pokretu na Baniji. Imamo velikih projekata na lokalnoj razini, kao što je izložba slikara **Stojana Aralice**, jednog od najvećih hrvatskih slikara, koji je srpskog porijekla iz sela Škare kraj Otočca, a upravo s Pučkim učilištem u Otočcu imamo dobru i već dokazanu suradnju.

Nedavno ste na *Radiju 101* bili napadnuti da Dane srpske kulture radite na dane sjećanja na pad Vukovara.

Jedina negativna reakcija na *Dane srpske kulture* bila je upravo od *Radija 101* i doista ne znam što da mislim o tome. Jako sam iznenađen da se radi baš o tom radiju, koji nam je ujedno i medijski pokrovitelj. No, kao prvo, *Dani* nisu održani istodobno sa obilježavanjem stradanja u Vukovaru. Posebno smo pazili da nam se ta dva događaja ne poklope i tražio sam da se ništa ne održava prije

21. studenog, pošto je razdoblje od 18. do 20. studenog vrijeme prisjećanja vukovarske tragedije. Naravno, tuga ne poznaje datume, ali naši se *Dani* nisu održali tada, već su počeli 21. studenog, 24 sata nakon polaganja vijenaca na spomen području *Ovčara*, čime se formalno završava sjećanje na vukovarske žrtve. Drugo, cijela stvar je krenula pozivom nezadovoljnog slušatelja *Radija 101* koji je 18. studenog na Trgu bana Jelačića vidio plakat *Dana srpske kulture*. I inače se plakati lijepe tjednima unaprijed, a stoje i danas, nakon što su Dani završili. Koliko onda mora biti stupidna odluka urednice *Zagrebačkog odreska* (emisija na *Radiju 101* gdje se pojavila sporno izjednačavanje *Prosvjete* s četnicima, op.a.), koja je pustila da se takva pritužba čuje i onda još dodatno blatila *Prosvjetu*!? Inače, istog tog 21. studenog i Radio 101 je imao *dernek* na Trgu, za obilježavanje deset godina od velikog prosvjeda u Zagrebu. Znači svi bismo trebali imati ista prava, ali po ovome izgleda da nemamo, i da su nečija prava *istija* od drugih. Uredništvo *Zagrebačkog odreska* se nije ispričalo, ali kulturna rubrika se ogradila od njihovog postupka. Napisao sam i odaslao priopćenje iz posve sigurnosnih razloga. Bojao sam se da se netko ne zaleti s oružjem među goste, ali srećom ništa takvog se nije dogodilo. Prioćenje sam poslao HINI, ali ona ga nije objavila. Znači, i tu sam došao do zida, a nekome zabranjivati da održava manifestaciju, dok i sami imaju istu namjeru, je rasistički pristup. Mišljenja sam da *Dane sjećanja na žrtve Vukovara* treba dostojanstveno obilježiti bez ikakvih zabavnih događanja u cijeloj zemlji, pa i par dana prije i poslije njih, ali onda to treba vrijediti za sve, a ne samo za neke.

Tu postoji i etnički element, ta svojevrsna stigma koju Srbi imaju u Hrvatskoj. Je li ona još uvijek toliko jaka da ju ima i slušatelj Radija 101? Taj radio se oduvijek predstavljao kao liberalan, opozicijski.

Nije kao prije, i dobro je što nije. Ta *stigma*, kako ju zovete, se očituje prije svega u konkretnim stvarima, prije svega u zapošljavanju. Nacionalnost je vrlo često prepreka da se Srbi zaposle u organizacijama i upravnim institucijama. Privatniku se tu ne može ništa učiniti, ali je država zakazala u davanju poslova koju su Srbi oduvijek tradicionalno radili u Hrvatskoj, a to su šumarstvo, policija, pošta ili željeznica. Dakle, ljudima se mora dati ta prilika. Što se tiče obnove, kakva god ona bila, završena je, i dobro je što je tako, a ljudi se polako vraćaju u svoje nekadašnje domove.

Postoji li medijska blokada Srba u Hrvatskoj? Svi znamo da su mediji najbolji način da se nešto sazna i dobije uvid u sve, pa i manjinske skupine.

Ne postoji blokada, već nevoljkost organa vlasti da se neki poslovi završe do kraja. Recimo kod sudskih istraga, većina slučajeva u koje su upleteni Srbi, kao ubojstvo onog starca iz Karina, nije završena. Javna rasprava postoji u okviru civilnog društva. *Mainstream* mediji se ravnaju drugim kriterijima, uzimaju se samo incidenti i spektakli. To nije samo obilježje Srba, već i drugih manjinskih skupina, od žena, homoseksualaca, Roma, do drugih nacionalnih manjina, ali i većinskog stanovništva. Medije imamo i mi. Njihova financijska pomoć od države je sasvim solidna. Htjeli bismo se povezati s nekim snažnijim medijima kako bismo se jače probili na tržište, ali isto tako nedostaje interesa i volje među samim Srbima da u tome sudjeluju. No, država nam je

dala konkretnu podršku.

Imate li još velikih projekata u planu?

Trenutačno smo na odmoru od toliko puno posla oko **Tesle**, ali to je dobro odrađeno. Neki smatraju da smo na neki način izmanipulirani, ali i Samostalna demokratska srpska stranka je napravila mnogo da HEP požuri s elektrifikacijom sela koja su donedavno bila bez struje, pa je taj golemi stroj uveo struju i u ona sela koja nisu bila na prioritetoj listi. Ako je to manipulacija, onda mi je drago što smo izmanipulirani. Drago nam je što su se našle politička volja srpske zajednice i HDZ-ove vlade. Drugačije nije ni moglo ići.

<http://www.h-alter.org/index.php?page=article&id=3501>